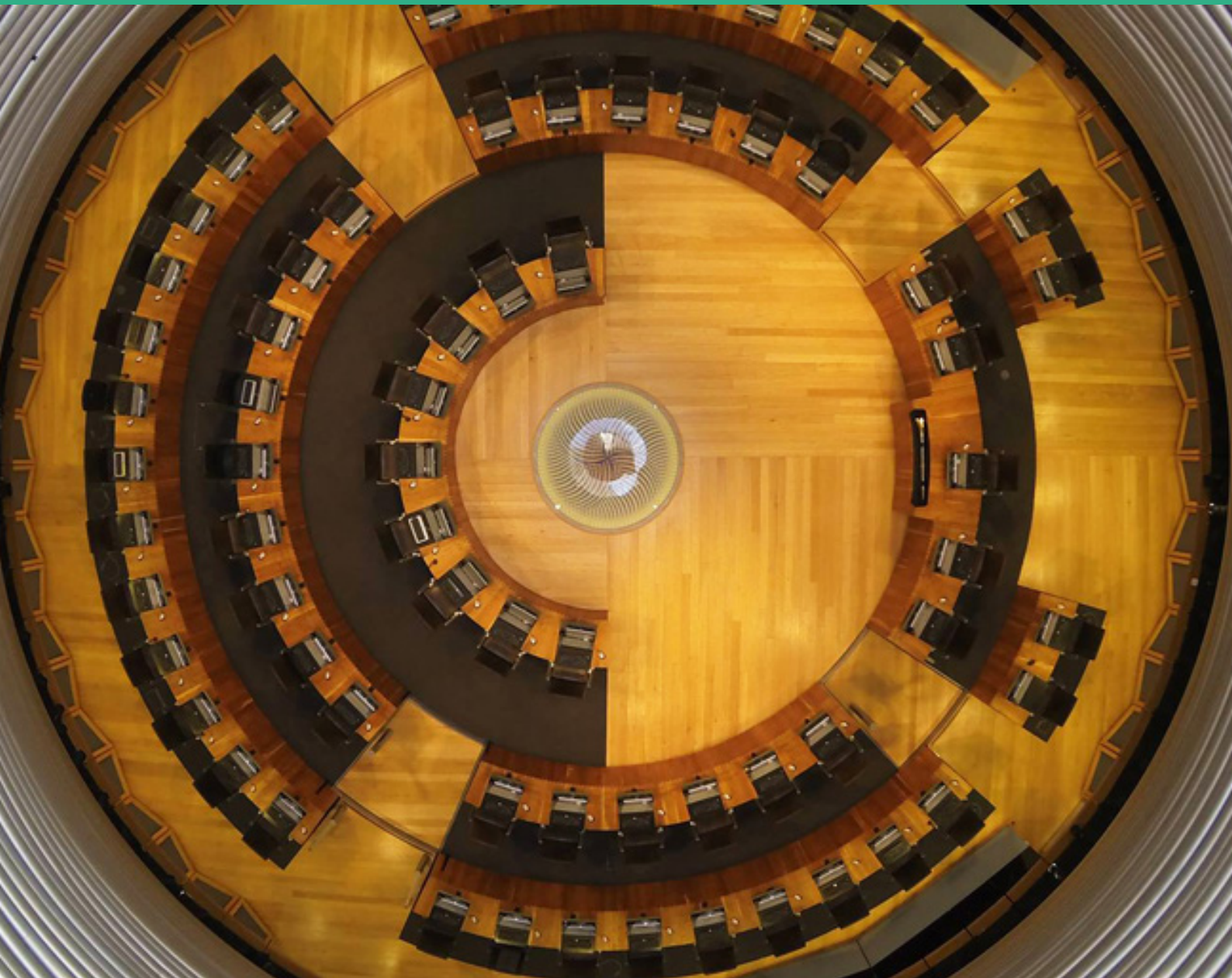

Bil Etholiadau Cymru (Coronafeirws): Crynodeb o'r Bil

Ionawr 2021

Senedd Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl. Mae'r Senedd, fel y'i gelwir, yn deddfu ar gyfer Cymru, yn cytuno ar drethi yng Nghymru, ac yn dwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gallwch weld copi electronig o'r ddogfen hon ar wefan y Senedd:
ymchwil.senedd.cymru/

Gellir cael rhagor o gopïau o'r ddogfen hon mewn ffurfiau hygyrch, yn cynnwys Braille, print bras, fersiwn sain a chopïau caled gan:

Senedd Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1SN

Ffôn: **0300 200 7270**
E-bost: **Gruffydd.Owen@senedd.wales**
Twitter: **[@SeneddYmchwil](https://twitter.com/SeneddYmchwil)**
Ymchwil y Senedd: **ymchwil.senedd.cymru**

© **Hawlfraint Comisiwn y Senedd Cymru 2021**

Ceir atgynhychu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhychu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difriol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn y Senedd Cymru sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Bil Etholiadau Cymru (Coronafeirws): Crynodeb o'r Bil

Ionawr 2021

Awduron:
Gruffydd Owen a Lucy Morgan

Cynnwys

1. Cefndir	1
Grŵp Cynllunio Etholiadau.....	1
Pwy oedd yn aelod o'r Grŵp Cynllunio Etholiadau?.....	2
Beth ganfu'r Grŵp Cynllunio Etholiadau?.....	2
Pŵer i amrywio dyddiad etholiad cyffredinol y Senedd.....	2
Y cyfrifoldeb am gynnal etholiadau'r Senedd.....	3
Coronafeirws: Cefndir.....	4
Cynnal etholiadau yn ystod pandemig y Coronafeirws	5
Etholiadau'r Comisiynwyr Heddlu a Throseddu.....	6
Cyhoeddiad bil	7
2. Trosolwg o ddarpariaethau'r Bil	8
Trosolwg	8
Cymhwysedd Deddfwriaethol.....	11
3. Darpariaethau Allweddol yn y Bil	12
Adran 3 - Diddymu'r Senedd gyfredol	12
Y trefniadau diddymu arferol	12
Effaith Diddymu	13

Adran 5 - Pŵer i ohirio etholiad 2021 am hyd at 6 mis	14
Safbwynt Llywodraeth Cymru.....	16
Adran 6 - Pŵer pellach i amrywio dyddiad etholiad 2021	16
Adran 7 - Pŵer i ohirio is-etholiadau'r Senedd.....	17
Adran 8 - Pŵer i ohirio is-etholiadau awdurdodau lleol.....	18
Adran 10 - Addasu Gorchymyn 2007	18
Amseru o ran pryd y mae person yn dod yn 'ymgeisydd' ar gyfer Etholiad 2021	19
Hyblygrwydd ar gyfer Pleidleisio drwy Ddirprwy	20
Cyflwyno papurau enwebu	21
Adran 12 - Pŵer i wneud darpariaeth ganlyniadol a darpariaeth drosiannol	21
4. Asesiad Effaith Rheoleiddiol	23
Asesiad Effaith Rheoleiddiol	23
Opsw'n 1 - Busnes fel arfer.....	23
Opsw'n 2 - Cyflwyno newidiadau deddfwriaethol.....	24
Costau a buddion.....	24
Opsw'n 1 - Busnes fel arfer	24
Opsw'n 2 - Cyflwyno newidiadau deddfwriaethol.....	25
Costau sy'n gysylltiedig â chyfnod diddymu byrrach	27

---

5. Bil Etholiad Cyffredinol yr Alban (Coronafeirws)

2021.....28

Trosolwg cyffredinol 28

Cymhariaeth â Bil Etholiadau Cymru (Coronafeirws) 28

Darpariaethau cymaradwy ym Mil yr Alban a Bil Cymru 28

Darpariaethau ychwanegol ym Mil yr Alban nad
ydynt ym Mil Cymru 30

1. Cefndir

Mae etholiad cyffredinol nesaf y Senedd ("**Etholiad 2021**") wedi'i drefnu ar gyfer dydd Iau 6 Mai 2021.

Ar 15 Mehefin 2020, **nododd** y Prif Weinidog y gall fod angen addasu trefniadau Etholiad 2021 mewn cysylltiad â phandemig y Coronafeirws.

Mae'r **Prif Weinidog wedi nodi** ei fod 'wedi ymrwymo yn llwyr' i gael etholiad ym mis Mai 2021. Yn y Cyfarfod Llawn, **mynegodd** nad oedd yn "iawn ymestyn y Senedd hon y tu hwnt i'w thymor presennol" a'i fod yn teimlo'n gryf bod "angen adnewyddu'r Senedd yn ddemocrataidd".

Fodd bynnag, yn yr un datganiad, nododd y Prif Weinidog fod Llywodraeth Cymru eisiau:

[...] etholiad lle mae pob dinesydd yng Nghymru yn teimlo y gall fynd i'r orsaf bleidleisio ac nad ydyn nhw'n cael eu hatal rhag gwneud hynny gan y gallai'r sefyllfa o ran iechyd y cyhoedd ar y pryd fod yn annymunol iawn iddyn nhw. Mae'n hurt i beidio â bod yn barod i ystyried hynny a meddwl sut y byddem ni'n ymdopi ag ef pe byddem yn ei wynebu.

Mae'r Prif Weinidog **wedi mynegi** y byddai'n anghyfrifol i Lywodraeth Cymru "beidio â gwneud cynlluniau wrth gefn rhag ofn bydd y pandemig mor ddifrifol ym mis Mai [2021] fel nad yw'n ddiogel cynnal yr etholiad".

Grŵp Cynllunio Etholiadau

Sefydlodd Llywodraeth Cymru Grŵp Cynllunio Etholiadau ym mis Mehefin 2020 i drafod effaith bosibl y Coronafeirws ar weinyddu Etholiad 2021, ac a oedd angen addasiadau i'r ddeddfwriaeth berthnasol i sicrhau etholiad diogel.

Cyfarfu'r Grŵp bum gwaith a chyhoeddwyd ei **adroddiad** ar 6 Tachwedd 2020. Cafodd yr adroddiad ei **drafod** yn y Cyfarfod Llawn ar 17 Tachwedd.

Cytunodd Aelodau ar draws y sbectrwm gwleidyddol y dylai Etholiad 2021, cyn belled ag y bo modd, fynd yn ei flaen fel y cynlluniwyd ym mis Mai. Cytunwyd yn gyffredinol y dylid rhoi trefniadau wrth gefn ar waith i wneud yr etholiad mor ddiogel â phosibl. Fodd bynnag, ni chytunodd y Grŵp ar bob mater. Yn fwyaf nodedig, nid oedd consensws cyffredinol ar yr angen am drefniadau wrth gefn i ohirio'r etholiad.

Pwy oedd yn aelod o'r Grŵp Cynllunio Etholiadau?

Roedd y Grŵp yn cynnwys pleidiau gwleidyddol, swyddogion Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU, a rhanddeiliaid sy'n ymwneud â chynnal yr etholiad, fel y Comisiwn Etholiadol a Swyddogion Canlyniadau.

Beth ganfu'r Grŵp Cynllunio Etholiadau?

Cytunodd y Grŵp ar gyfres o **egwyddorion** a chasgliadau i ategu gwaith cynllunio a pharatoadau manylach ar gyfer Etholiad 2021, gan gynnwys y canlynol:

- Dylid anelu o hyd at gynnal etholiadau'r Senedd ar 6 Mai yn unol â'r bwriad;
- Er mwyn cyflawni hyn, dylid cynnwys ystyriaeth o ffyrdd o gynyddu hyblygrwydd a chadernid gweithrediadau etholiadol yn y broses gynllunio, gan adlewyrchu cyngor iechyd y cyhoedd;
- Dylid cael ymgyrch gynnar i hybu ceisiadau am bleidlais trwy'r post, yn enwedig i bleidleiswyr sydd wedi bod yn gwarchod eu hunain gynt neu'r rhai yr ystyrir eu bod yn agored i niwed;
- Cefnogwyd rhywfaint yn fwy o hyblygrwydd o ran pleidleisiau trwy'r post a phleidleisiau trwy ddirprwy, wrth barhau i gynnal gwiriadau priodol i ddiogelu rhag y risg o dwyll pleidleisio. Fodd bynnag, dywedodd yr adroddiad fod angen ystyried hyn yn fanylach;
- Dylid ystyried pleidleisio yn 'esgus rhesymol' dros adael y tŷ pe bai rheoliadau Coronafeirws ar waith ar adeg etholiad;
- Gellid cynnal y cyfrif yn unol ag amserlen estynedig pe bai mwy o amser yn caniatáu mwy o ddiogelwch i iechyd a diogelwch y rhai dan sylw.

Ar 6 Tachwedd 2020, **cadarnhaodd y Prif Weinidog mewn datganiad ysgrifenedig** y byddai Llywodraeth Cymru yn gweithredu'r meysydd consensws a gyrhaeddodd y Grŵp Cynllunio Etholiadau.

Ni ddaeth y Grŵp Cynllunio Etholiadau i gonsensws ar estyn pwerau'r Llywydd i amrywio dyddiad etholiadau'r Senedd. Fodd bynnag, roedd y mwyafrif o bleidiau gwleidyddol **yn barod i'w ystyried** yn "fesur wrth gefn in extremis".

Pŵer i amrywio dyddiad etholiad cyffredinol y Senedd

Pennir dyddiad etholiad cyffredinol y Senedd drwy statud.

Mae adran 3 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (**Deddf 2006**) yn **darparu bod**

---

pob etholiad cyffredinol arferol y Senedd i'w gynnal ar y dydd lau cyntaf ym mis Mai yn y bumed flwyddyn galendr yn dilyn yr etholiad cyffredinol arferol blaenorol. Cynhaliwyd etholiad cyffredinol blaenorol y Cynulliad Cenedlaethol (ar y pryd) ar 5 Mai 2016.

Mae gan y Llywydd bŵer sy'n bodoli eisoes o dan adran 4 o Ddeddf 2006 i amrywio dyddiad etholiad cyffredinol y Senedd hyd at fis, yn gynharach neu'n hwyrach, i ddyddiad statudol yr etholiad.

Mae'n dilyn y caiff y Llywydd, drwy ddefnyddio'r pŵer presennol, amrywio dyddiad Etholiad 2021 i 6 Mehefin 2021 fan bellaf. Mae gan y Llywydd ddisgresiwn llawn wrth benderfynu dan ba amgylchiadau y byddai'n briodol defnyddio'r pŵer hwn.

Yr unig opsiwn ar gyfer amrywio Etholiad 2021 y tu hwnt i 6 Mehefin yw drwy ddeddfwriaeth sylfaenol.

Y cyfrifoldeb am gynnal etholiadau'r Senedd

Swyddogion Canlyniadau sy'n gyfrifol am gynnal etholiadau'r Senedd o fewn paramedrau rheolau cynnal etholiadau, a nodir mewn deddfwriaeth.

Mae gan Weinidogion Cymru bwerau i wneud darpariaethau ynghylch cynnal etholiadau'r Senedd (a materion eraill sy'n ymwneud ag etholiadau'r Senedd) o dan adran 13 o Ddeddf 2006.

Mae'r rheolau cynnal etholiadau presennol, a grëwyd o dan y pwerau hyn, wedi'u cynnwys yng **Ngorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007**, fel y'i diwygiwyd (y **Gorchymyn Cynnal Etholiadau**). Trafodir y Gorchymyn Cynnal Etholiadau'n fanylach yn yr adran Darpariaethau Allweddol o'r Crynodeb hwn o'r Bil (o dan y dadansoddiad o adran 10).

Yn ôl Memorandwm Esboniadol y Bil, '[t]ra bod Gweinidogion Cymru yn gwneud yr is-ddeddfwriaeth, mae gwahaniaeth clir mewn rolau a chyfrifoldebau, a mater i'r Swyddogion Canlyniadau yw cynnal a gweinyddu'r etholiadau'.

Ym mis Hydref 2020, lluniodd y Comisiwn Etholiadol **ganllaw** yn amlinellu rôl a chyfrifoldebau Swyddogion Canlyniadau Etholiad 2021.

Nododd fod gan Swyddogion Canlyniadau Etholaethol 'gyfrifoldeb personol am y ffordd y cynhelir etholiad y Senedd, gan gynnwys:

- gweinyddu'r broses enwebu;
- annog cyfranogiad;
- darpariaeth a chyfarpar gorsafoedd pleidleisio, gan gynnwys y staff;
- trefn cynnal yr etholiad;
- rheoli'r broses o bleidleisio drwy'r post;
- cadarnhau a chyfrif y pleidleisiau ar gyfer yr etholaeth a'r rhan honno o'r etholiad rhanbarthol a ymleddir sy'n perthyn i'r etholaeth;
- datgan canlyniad yr etholaeth.

Mae Memorandwm Esboniadol y Bil hefyd yn nodi bod Swyddogion Canlyniadau a gweinyddwyr etholiadol yn cymryd camau i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â chynnal yr etholiad yn ystod y pandemig, gan gynnwys annog y defnydd o bleidleisiau drwy'r post a chynllunio ar gyfer mesurau cadw pellter cymdeithasol.

Coronafeirws: Cefndir

Mae pedair llywodraeth y DU wedi cyflwyno mesurau amrywiol i ddiogelu iechyd y cyhoedd ac ymateb i bandedig y Coronafeirws dros y flwyddyn ddiwethaf.

Ar 14 Rhagfyr 2020, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **gynllun rheoli'r Coronafeirws wedi'i ddiweddarau** ("Cynllun Rheoli"). Mae'r Cynllun Rheoli yn nodi pedair lefel rhybudd ac mae'n cynnwys dangosyddion allweddol i bennu pa lefel rhybudd a ddylai fod yn gymwys. Mae dangosyddion allweddol penodol yn cynnwys nifer yr achosion fesul 100,000 o'r boblogaeth, cyfradd achosion ymhlith y rhai dros 60 oed a chanran y canlyniadau positif i brofion Coronafeirws. Mae'r Cynllun Rheoli hefyd yn nodi'r mesurau rheoli cymwys ar bob lefel.

Ar hyn o bryd, mae Cymru gyfan dan gyfyngiadau lefel rhybudd pedwar. Dyma'r lefel uchaf dan y Cynllun Rheoli, sy'n golygu bod y risg o'r Coronafeirws yn fawr iawn.

Ar lefel rhybudd pedwar, mae gofyniad i bobl aros gartref oni bai bod ganddynt esgus rhesymol, megis cael bwyd a chyflenwadau meddygol. Mae'n ofynnol i bobl hunanynysu ar ôl cael canlyniad positif i brawf Coronafeirws neu ar ôl bod mewn cysylltiad agos â pherson arall sydd wedi cael canlyniad positif i brawf. Hefyd, mae gofyniad i wisgo gorchudd wyneb mewn rhai lleoliadau dan do.

Mae **Reoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 5) (Cymru) 2020**, fel y'u diwygiwyd (y "**Rheoliadau Coronafeirws**") yn sail gyfreithiol i'r cyfyngiadau presennol. Er bod y cyfyngiadau presennol yn gymwys yn

genedlaethol, mae'r Rheoliadau Coronafeirws yn caniatáu'r hyblygrwydd i gymhwyso lefelau rhybudd gwahanol yn rhanbarthol neu'n lleol.

Mae'r Rheoliadau Coronafeirws yn darparu bod 'teithio i bleidleisio mewn etholiad' yn esgus rhesymol dros adael cartref dan gyfyngiadau lefel rhybudd 4 ((Atodlen 4, paragraff 1(4)(i)). Nid oes esemptiad cyfatebol dan lefelau rhybudd 1-3. Fodd bynnag, dim ond i lefel rhybudd 4 y mae'r gofyniad i 'aros gartref' yn gymwys. Ar wahân, mae'r Rheoliadau Coronafeirws yn darparu bod 'teithio i bleidleisio mewn etholiad' yn esgus rhesymol dros deithio i ardaloedd pob lefel rhybudd ar draws Cymru ac oddi yno.

Nid yw'n bosibl rhagfynegi cyffredinrwydd y Coronafeirws yn gywir ym mis Mai na rhagweld pa lefel rhybudd a chyfyngiadau cysylltiedig fydd yn gymwys.

Cynnal etholiadau yn ystod pandemig y Coronafeirws

Ym mis Hydref 2020, **cyhoeddodd y Comisiwn Etholiadol** ei 'amcanion ar gyfer etholiadau llwyddiannus yn y cyd-destun iechyd cyhoeddus cyfredol'.

Nodwyd yr amcanion a ganlyn ar gyfer pleidleiswyr, ymgeiswyr ac ymgyrchwyr, a gweinyddwyr etholiadol:

Pleidleiswyr

- Dylai fod opsiynau pleidleisio rhesymol ar gael i bob etholwr sy'n lleihau peryg trosgwlyddo'r feirws, gan gynnwys ar gyfer pobl agored i niwed a'r rhai y mae eu hamgylchiadau'n newid ar fyr rybudd (e.e. oherwydd cyfyngiadau symud neu ofynion ynysu);
- Dylai fod gan bleidleiswyr fynediad at yr un dulliau pleidleisio a gwybodaeth, ble bynnag y bônt yn byw;
- Dylai pleidleiswyr gydag anabledau allu cael mynediad at y lefel o gymorth sydd ei hangen arnynt er mwyn gallu pleidleisio â hyder;
- Dylai pleidleiswyr dderbyn gwybodaeth eglur a chynhwysfawr ymlaen llaw ynghylch yr opsiynau sydd ar gael, i'w helpu nhw i gynllunio sut i bleidleisio'n ddiogel;
- Dylai gwneud cais i bleidleisio o bell (trwy'r post neu drwy ddirprwy) fod yn syml a hygyrch i bob etholwr;
- Dylai pleidleiswyr dderbyn gwybodaeth eglur, hygyrch, a chynhwysfawr i'w helpu i ddeall sut i bleidleisio trwy ddefnyddio eu dewis ddull.

Ymgeiswyr ac ymgyrchwyr

- Dylai ymgyrchwyr dderbyn eglurder o ran sut bydd yr etholiadau'n cael eu cynnal a'u rheoleiddio (gan gynnwys gwybodaeth am gyfnodau ymgyrchu rheoledig), yn ddigon pell ymlaen llaw i roi cynlluniau addas ar waith;
- Dylai ymgeiswyr fod â mynediad at opsiynau rhesymol ar gyfer cwblhau a chyflwyno'r papurau enwebu sy'n lleihau peryg trosglwyddo'r feirws;
- Dylai fod yn bosib i ymgyrchwyr gyflwyno eu dadleuon a rhoi gwybodaeth i bleidleiswyr cyn y diwrnod pleidleisio mewn ffyrdd sy'n lleihau'r peryg y trosglwyddir y feirws;
- Dylai fod gan bawb sy'n gysylltiedig ddealltwriaeth drylwyr o unrhyw newidiadau i'r broses weinyddol o ganlyniad i'r sefyllfa iechyd cyhoeddus.

Gweinyddwyr etholiadol

- Dylai Swyddogion Canlyniadau dderbyn eglurder o ran sut bydd yr etholiadau'n cael eu cynnal, yn ddigon pell cyn diwrnod y bleidlais i allu rhoi cynlluniau addas ar waith;
- Dylai prosesau etholiadau fod yn ymarferol reoladwy a chyflawnadwy a dylent fod â'r adnoddau priodol - yn enwedig ar gyfer unrhyw brosesau newydd neu ddiwygiedig a gyflwynwyd yn weddol fyr rybudd;
- Ni ddylai unrhyw brosesau etholiadau newydd neu ddiwygiedig leihau na thanseilio gweithdrefnau cyfredol ar gyfer gwarchod uniondeb etholiadol;
- Dylid rhoi amddiffyniadau addas ar waith ar gyfer staff gweinyddu etholiadol mewn amgylchiadau cyhoeddus allweddol (er enghraifft, cyfarpar diogelu a mesurau cadw pellter corfforol).

Etholiadau'r Comisiynwyr Heddlu a Throsedd

Trefnwyd etholiadau i benodi Comisiynwyr Heddlu a Throsedd Cymru a Lloegr (yr "Etholiadau CHTh") ar gyfer 7 Mai 2020.

O dan Deddf y Coronafeirws 2020 Llywodraeth y DU, gohiriwyd Etholiadau CHTh i'w cynnal ar yr un diwrnod ag Etholiad y Senedd yn 2021.

Mae etholfraint pob etholiad yn wahanol. Mae etholfraint etholiad yn llywodraethu pwy sy'n gymwys i bleidleisio yn yr etholiad. Estynnwyd etholfraint etholiadau'r Senedd gan **Ddeddf Senedd ac Etholiadau (Cymru) 2020**, a ostyngodd yr oedran pleidleisio i 16 a galluogi gwladolion tramor i bleidleisio. Fodd bynnag, mae

etholfraint Etholiadau CHTh yn gulach. Mae Memorandwm Esboniadol y Bil yn cadarnhau'r canlynol:

[...] bydd rhai pleidleiswyr yn gallu pleidleisio mewn un etholiad ond nid y llall. Mae ffiniau Comisiynwyr Heddlu a Throseddu hefyd yn wahanol i ffiniau etholaethol a rhanbarthol etholiad y Senedd, a fydd yn cymhlethu pethau'n fwy.

Ymhellach, dywed fod gan Lywodraeth y DU gyfrifoldeb am Etholiadau CHTh a bod 'Llywodraeth Cymru wedi ymgynghori â Llywodraeth y DU ar y mater hwn'.

Dyweddodd nodiadau canllaw a luniodd y Comisiwn Etholiadol ar gyfer Swyddogion Canlyniadau y 'defnyddir dwy system etholiadol wahanol, sy'n ymgorffori dwy ffordd o bleidleisio, gyda thri phapur pleidleisio'.

Daeth y Grŵp Cynllunio Etholiadau **i'r casgliad** y byddai'r gwahaniaethau yn yr etholfraint yn 'arwain at gymhlethdod ychwanegol ar gyfer gweinyddu'r etholiadau ar yr un diwrnod ac mae ystyriaethau'r Coronafeirws yn cynyddu'r cymhlethdod hwn ymhellach'.

Cyhoeddiad bil

Ar 17 Tachwedd 2020, **cyhoeddodd y Prif Weinidog** fod Llywodraeth Cymru yn paratoi i ddrafftio Bil i wneud darpariaeth ar gyfer gohirio Etholiad 2021 hyd at chwe mis pe bai angen. Parhaodd y Prif Weinidog fel a ganlyn:

Bydd hyn yn caniatáu i ni gyflwyno'r ddeddfwriaeth i'r Senedd os yw'r sefyllfa ar ôl y Nadolig yn awgrymu y bydd angen gwneud hyn fel dewis olaf.

Mae Llywodraeth Cymru bellach wedi cyflwyno'r Bil Etholiadau Cymru (Coronafeirws) (y "**Bil**") fel bil brys. Mae canllaw i filiau brys a'u trefniadau craffu yn y Senedd i'w weld **yma**.

Mae trosolwg o ddarpariaethau'r Bil a dadansoddiad o'i ddarpariaethau allweddol wedi'u cynnwys yn yr adrannau a ganlyn.

2. Trosolwg o ddarpariaethau'r Bil

Mae'r Bil yn cynnig cyflwyno trefniadau etholiadol wrth gefn, at ddibenion Etholiad 2021 yn unig.

Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi bod y Bil yn 'ymateb i'r risgiau posibl i Etholiad 2021 sy'n deillio o bandemig y Coronafeirws gyda'r nod o sicrhau y gellir gweinyddu'r etholiad a bwrw ati yn ddiogel, ac y gall yr etholwyr gymryd rhan a phleidleisio'.

Trosolwg

- Mae **adran 1 (Etholiad 2021)** yn cadarnhau bod cyfeiriad at "etholiad 2021" yn y Bil yn golygu etholiad cyffredinol arferol y Senedd sydd i'w gynnal yn 2021. Mae'r diffiniad hwn yn cwmpasu etholiad a gynhelir fel y trefnwyd ar 6 Mai 2021, neu etholiad wedi'i ohirio.
- Mae **adran 2 (Cymhwysio darpariaethau Deddf Llywodraeth Cymru 2006)**
  - yn datgymhwysio darpariaethau o dan Ddeddf 2006 sy'n pennu cyfnod diddymu arferol y Senedd a dyddiad cyfarfod cyntaf y Senedd ar ôl etholiad. (Mae'r Bil yn gwneud darpariaethau disodli at ddibenion Etholiad 2021 o dan adrannau 3 a 4, yn y drefn honno);
  - yn gwneud dyddiad yr etholiad statudol yn Neddf 2006 (6 Mai 2021) yn ddarostyngedig i'r pŵer o dan y Bil i ohirio'r etholiad am hyd at 6 mis;
  - yn datgymhwysio'r terfyn amser statudol ar gyfer cyfarfod cyntaf y Senedd os caiff dyddiad yr etholiad ei amrywio drwy Broclamsiwn Brenhinol. (Mae'r Bil yn gwneud darpariaethau disodli o dan adran 4, at ddibenion Etholiad 2021 yn unig);
  - yn gwneud y darpariaethau ar seddau etholaethol gwag y Senedd yn Neddf 2006 yn ddarostyngedig i adran 7 o'r Bil, sy'n grymuso'r Llywydd i ohirio is-etholiadau.
- **Mae adran 3 (Diddymu'r Senedd gyfredol)** yn rhagnodi y caiff y Senedd ei diddymu ar 29 Ebrill 2021, saith diwrnod cyn Etholiad 2021. Fel arall, os caiff yr etholiad ei ohirio, mae'r adran yn darparu y bydd y diddymiad yn digwydd saith diwrnod cyn unrhyw ddyddiad etholiad dilynol.
  - Trafodir yr adran hon yn fanylach yn yr adran 'Darpariaethau Allweddol' o'r crynodeb hwn o'r Bil.

- Mae **adran 4 (Dyddiad y cyfarfod cyntaf ar ôl etholiad 2021)** yn darparu bod yn rhaid i'r Senedd gyfarfod cyn pen 21 diwrnod calendr ar ôl cynnal Etholiad 2021. Mae hyn yn gymwys boed a gynhelir Etholiad 2021 fel y trefnwyd neu wedi'i ohirio.
  - Dan y trefniadau presennol, mae'n rhaid i'r Senedd **gyfarfod o fewn pedwar diwrnod ar ddeg** i Etholiad 2021, ac eithrio dydd Sadwrn a dydd Sul. Heb y Bil, pe bai'r etholiad yn cael ei gynnal fel y'i trefnwyd ar 6 Mai 2021, byddai'n rhaid i'r Senedd gyfarfod erbyn 26 Mai 2021.
  - O dan adran 4 o'r Bil, pe bai Etholiad 2021 yn cael ei gynnal fel y'i trefnwyd ar 6 Mai 2021, byddai'n rhaid i'r Senedd gyfarfod erbyn 27 Mai 2021. Felly, mae'r Bil yn darparu diwrnod ychwanegol cyn bo rhaid i'r Senedd gyfarfod dan y trefniadau presennol.
  - Mae Memorandwm Esboniadol y Bil yn nodi mai '[d]iben yr estyniad hwn yw rhoi rhywfaint o hyblygrwydd i ddarparu ar gyfer gohiriad posibl wrth gyfrif pleidleisiau'. Ymhellach, mae'n esbonio bod hyn hefyd yn diogelu'r cyfnod rhwng yr etholiad a chyfarfod cyntaf y Senedd.
- Mae **adran 5 (Pŵer i ohirio etholiad 2021 am hyd at 6 mis)**
  - yn darparu y caiff y Prif Weinidog gynnig i'r Llywydd y caiff Etholiad 2021 ei ohirio am reswm sy'n ymwneud â'r Coronafeirws os yw'r Prif Weinidog 'yn ystyried ei bod yn angenrheidiol neu'n briodol gwneud hynny'.
  - Ar yr amod nad yw'r Senedd wedi'i diddymu, caiff y Llywydd ohirio Etholiad 2021 i'r dyddiad cynharaf yr ystyrir ei fod yn rhesymol ymarferol. Fodd bynnag, ni all y dyddiad hwn fod yn hwyrach na 5 Tachwedd 2021, sef 6 mis o ddyddiad yr etholiad a drefnwyd.
  - Mae pŵer y Llywydd o dan yr adran hon yn amodol ar Senedd Cymru yn cymeradwyo'r dyddiad newydd arfaethedig drwy bleidlais uwchfwyafrif sy'n cynnwys 'dim llai na dwy ran o dair o gyfanswm nifer seddi'r Senedd'.
  - Cyn gynted â phosibl ar ôl i ddyddiad newydd gael ei bennu, rhaid i'r Llywydd osod datganiad gerbron y Senedd yn cadarnhau'r dyddiad newydd a'r rheswm dros arfer y pwerau gohirio.
  - Mae'n rhaid i'r Comisiwn Etholiadol roi cyngor mewn perthynas â gohirio'r bleidlais os bydd y Llywydd neu'r Prif Weinidog yn gofyn iddo wneud hynny.
  - Caniateir defnyddio pwerau'r Llywydd i ohirio'r etholiad o dan yr adran hon fwy nag unwaith ar yr amod nad yw dyddiad newydd yr etholiad, ar bob achlysur, ar ôl 5 Tachwedd 2021.

- Trafodir yr adran hon yn fanylach yn yr adran 'Darpariaethau Allweddol' o'r crynodeb hwn o'r Bil.
- Mae **adran 6 (Pŵer pellach i amrywio dyddiad etholiad 2021)** yn darparu y caiff y Llywydd amrywio dyddiad etholiad a ohiriwyd o dan adran 5 o fis cyn neu ar ôl y dyddiad sydd newydd ei bennu, ar yr amod nad yw'n hwyrach na 5 Tachwedd 2021. Nid oes rhaid i amrywiad o dan yr adran hon ymwneud â'r Coronafeirws.
  - Trafodir yr adran hon yn fanylach yn yr adran 'Darpariaethau Allweddol' o'r crynodeb hwn o'r Bil.
- Mae **adran 7 (Pŵer i ohirio is-etholiadau'r Senedd)** yn galluogi gohirio is-etholiadau ar gyfer seddau etholaethol y Senedd sy'n digwydd dod yn wag ar ôl 6 Mai 2021. Mae'r adran yn rhoi pŵer i'r Llywydd ohirio is-etholiadau o'r fath i'r diwrnod cynharaf yr ystyrir ei fod yn rhesymol ymarferol, ar ôl ymgynghori â Gweinidogion Cymru. Caniateir arfer y pŵer fwy nag unwaith, ond ni chaniateir ei ddefnyddio i bennu dyddiad ar ôl 5 Tachwedd 2021.
  - Trafodir yr adran hon yn fanylach yn yr adran 'Darpariaethau Allweddol' o'r crynodeb hwn o'r Bil.
- Mae **adran 8 (Pŵer i ohirio is-etholiadau awdurdodau lleol)** yn cynnwys pŵer gwneud rheoliadau sy'n galluogi Gweinidogion Cymru i ohirio is-etholiadau llywodraeth leol sy'n digwydd rhwng 6 Mai 2021 a 5 Tachwedd 2021. Daw'r pwerau i ben ar 5 Tachwedd 2021 ac ni fyddant yn cael effaith ar yr etholiadau llywodraeth leol sydd i'w cynnal ym mis Mai 2022.
  - Diffinnir is-etholiad llywodraeth leol fel etholiad i lenwi sedd sy'n digwydd dod yn wag fel cyngorydd mewn cyngor sir, cyngor bwrdeistref sirol neu gyngor cymuned yng Nghymru.
  - Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi y bwriedir i'r pŵer gael ei ddefnyddio pan na fyddai sefyllfa iechyd y cyhoedd yn caniatáu ar gyfer cynnal is-etholiadau llywodraeth leol yn ddiogel.
  - Trafodir yr adran hon yn fanylach yn yr adran 'Darpariaethau Allweddol' o'r crynodeb hwn o'r Bil.
- Mae **adran 9 (Effaith y Ddeddf hon ar y pŵer presennol i wneud darpariaeth ynghylch etholiadau)** yn cadw pwerau presennol Gweinidogion Cymru i wneud darpariaethau ynghylch cynnal etholiadau'r Senedd o dan adran 13 o Ddeddf 2006. Defnyddiwyd y pwerau hyn i wneud y Gorchymyn Cynnal Etholiadau presennol, a nodir yn yr adran cefndir o'r Crynodeb hwn o'r Bil.

- Mae **adran 10 (Addasu Gorchymyn 2007)** yn gwneud nifer o ddiwygiadau canlyniadol i'r Gorchymyn Cynnal Etholiadau at ddibenion Etholiad 2021. Mae'r rhain yn cynnwys diwygiadau i bennu pryd y daw person yn "ymgeisydd" yn sgil y cyfnod diddymu byrrach a gynigiwyd gan y Bil, ac i fabwysiadu hyblygrwydd ar gyfer trefniadau papurau enwebu a phleidleisio drwy ddirprwy, fel yr argymhellodd y Grŵp Cynllunio Etholiadau.
  - Esbonnir yr holl ddiwygiadau a wneir gan adran 10 o'r Bil yn yr adran Darpariaethau Allweddol o'r Crynodeb hwn o'r Bil.
- Mae **adran 11 (Dehongli)** yn nodi pum term diffiniedig at ddibenion y Bil, gan gynnwys "Coronafeirws" ac "etholiad 2021".
- Mae **adran 12 (Pŵer i wneud darpariaeth ganlyniadol a darpariaeth drosiannol etc.)** yn rhoi pŵer gwneud rheoliadau, gan gynnwys pŵer i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol, i Weinidogion Cymru wneud darpariaethau atodol, cysylltiedig, canlyniadol neu drosiannol yr ystyrir eu bod yn angenrheidiol i roi effaith lawn i'r Bil.
  - Trafodir yr adran hon yn fanylach yn yr adran Darpariaethau Allweddol o'r crynodeb hwn o'r Bil.
- Mae **adran 13 (Dod i rym)** yn cadarnhau y daw'r Bil i rym drannoeth y diwrnod y caiff y Ddeddf hon y Cydsyniad Brenhinol.
- Mae **adran 14 (Enw byr)** yn darparu mai enw byr y Ddeddf fyddai Deddf Etholiadau Cymru (Coronafeirws) 2021.

Cymhwysedd Deddfwriaethol

Datganolodd Deddf Cymru 2017 bwerau i'r Senedd mewn perthynas â'i threfniadau etholiadol.

Mae Memorandwm Esboniadol y Bil yn nodi bod gan Senedd Cymru y cymhwysedd deddfwriaethol i wneud y darpariaethau yn y Bil o dan Ran 4 o Ddeddf 2006 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Cymru 2017.

3. Darpariaethau Allweddol yn y Bil

Adran 3 - Diddymu'r Senedd gyfredol

Diddymu yw'r term swyddogol ar gyfer diwedd cyfnod senedd.

Mae adran 3 o'r Bil yn darparu trefniadau diddymu amgen at ddibenion Etholiad 2021. Os caiff y Bil ei basio, ni fydd y trefniadau diddymu arferol yn Neddf 2006 (esboniad isod) yn gymwys.

Mewn perthynas ag Etholiad 2021 yn unig, mae adran 3(1) o'r Bil yn darparu y caiff Senedd Cymru ei diddymu ar 29 Ebrill 2021, oni bai bod:

- y Llywydd yn arfer y pŵer i ohirio'r etholiad am hyd at chwe mis o dan adran 5 o'r Bil; neu fod
- y Senedd yn cael ei diddymu drwy'r Proclamasiwn Brenhinol o dan adran 4(2) o Ddeddf Llywodraeth Cymru ar ôl i'r Llywydd gynnig cynnal yr etholiad fis ynghynt neu'n hwyrach na 6 Mai 2021.

Fodd bynnag, os bydd Etholiad 2021 yn cael ei ohirio o dan adran 5 o'r Bil, mae adran 3(2) yn newid y dyddiad diddymu yn awtomatig i saith diwrnod cyn dyddiad yr etholiad a ohiriwyd.

Mae adran 3(3) yn sicrhau bod diddymiad yn digwydd o leiaf 7 diwrnod cyn etholiad, hyd yn oed os caiff ei ohirio sawl gwaith. Mae'n darparu, os bydd y pŵer i ohirio'r etholiad o dan adran 5 yn cael ei arfer eto cyn i'r Senedd gael ei diddymu o dan adran 3(2) (h.y. ail ohiriad neu ohiriad dilynol), y byddai'r Senedd yn cael ei diddymu 7 diwrnod calendr cyn y dyddiad newydd ei bennu. Mae'r Nodiadau Esboniadol yn nodi y bydd y dyddiad diddymu'n 'olrhain y dyddiad newydd a bennir ar gyfer y pŵl'.

Y trefniadau diddymu arferol

Mae dyddiad diddymu'r Senedd cyn etholiad cyffredinol fel arfer yn cael ei bennu yn ôl darpariaethau yn Neddf 2006 a'r Gorchymyn Cynnal Etholiadau.

Os yw'r etholiad i'w gynnal ar y dydd Iau cyntaf ym mis Mai (fel y trefnir Etholiad 2021), mae adran 3(2)(a) o Ddeddf 2006 yn darparu y caiff y Senedd ei diddymu ar ddechrau'r 'isafswm cyfnod', ac y daw i ben ar ddiwrnod yr etholiad.

Yn y cyd-destun hwn, yr 'isafswm cyfnod' yw 21 diwrnod cyn pŵl ac eithrio dydd

Sadwrn, dydd Sul neu nifer o wyliau cyhoeddus rhestredig (fel y'i sefydlwyd gan Erthygl 148 ar y cyd â Rheol 2 o Atodlen 5 i'r Gorchymyn Cynnal Etholiadau).

Felly, dan y trefniadau presennol, byddai'r Senedd yn cael ei diddymu ar 7 Ebrill 2021.

Effaith Diddymu

Mae Llywodraeth Cymru a Senedd Cymru yn ddau sefydliad ar wahân. Er nad yw Llywodraeth Cymru yn dod i ben ar ôl y diddymiad, nid yw Aelodau o'r Senedd yn dal eu seddau o dan adran 14 o Ddeddf 2006. Pan ddiddymir y Senedd, ni chaniateir adalw Aelodau o'r Senedd i drafod na phasio deddfwriaeth.

Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi y gall cyffredinrwydd pandemig y Coronafeirws yn ystod y cyfnod cyn Etholiad 2021 'olygu bod cynnydd mewn heintiadau y byddai angen ymateb deddfwriaethol iddo' ac felly y byddai angen i'r Aelodau fod yn eu seddau i basio unrhyw ddeddfwriaeth o'r fath. Ymhellach, mae'n esbonio mai diben y cyfnod diddymu byrrach yw:

[...] darparu dull o alluogi'r Senedd gyfredol i ymateb, os bydd angen gwneud hynny, i'r materion iechyd y cyhoedd sy'n datblygu yn arwain at yr etholiad. Mae hefyd yn golygu bod y Senedd yn eistedd ac yn gallu pennu dyddiad ar gyfer y pŵl ar gyfer yr etholiad cyffredinol arferol os bydd angen gohirio'r etholiad am reswm sy'n ymwneud â'r coronafeirws yn y cyfnod hyd at 7 diwrnod calendr cyn diwrnod y pŵl

Mae **Bil Etholiad Cyffredinol yr Alban (Coronafeirws) 2021** ("Bil yr Alban", a drafodir ymhellach yn adran 5 o'r Crynodeb hwn o'r Bil) yn darparu ar gyfer cyfnod diddymu byrrach un diwrnod cyn etholiad seneddol yr Alban a drefnwyd ar gyfer 6 Mai 2021. Mae ei **nodiadau esboniadol** yn dweud y rhagwelir y bydd Senedd yr Alban, yn lle hynny, ar doriad arferol ar gyfer yr ymgyrch 28 diwrnod cyn yr etholiad ond na chaiff ei diddymu'n ffurfiol tan ddiwrnod cyn yr etholiad.

Nid yw Nodiadau Esboniadol y Bil Etholiadau Cymru (Coronafeirws) yn cadarnhau'r trefniadau ymarferol yn lle diddymu, nac yn cadarnhau a yw Senedd Cymru yn debygol o benderfynu cael toriad.

Effaith y Bil yw y bydd Aelodau o'r Senedd yn cadw eu seddau tan o leiaf 29 Ebrill 2021. Mae hyn yn golygu, pe bai'r Senedd ar doriad cyn dyddiad hwn, y byddai modd adalw'r Aelodau yn ôl i drafod deddfwriaeth, gan gynnwys rheoliadau Coronafeirws neu ohirio Etholiad 2021.

Adran 5 - Pŵer i ohirio etholiad 2021 am hyd at 6 mis

Mae adran 5 o'r Bil yn cynnwys pwerau wrth gefn i ohirio Etholiad 2021 am hyd at chwe mis.

Nid yw'r adran hon yn newid dyddiad Etholiad 2021 yn awtomatig. Bydd yr etholiad yn mynd yn ei flaen fel y'i trefnwyd ar 6 Mai 2021 oni bai bod y dyddiad yn cael ei amrywio gan y Llywydd drwy ddefnyddio pwerau presennol o dan adran 4 o Ddeddf 2006, neu ei fod yn cael ei ohirio o dan adran 5 o'r Bil.

Mae adran 5(1) o'r Bil yn darparu y caiff y Prif Weinidog gynnig i'r Llywydd, ar gyfer Etholiad 2021 yn unig, y caiff pŵl yr etholiad ei ohirio os yw'r Prif Weinidog yn ystyried ei bod yn angenrheidiol neu'n briodol gwneud hynny. Fodd bynnag, mae'n rhaid i gynnig o'r fath fod 'am reswm sy'n ymwneud â'r Coronafeirws'. Nid oes gan y Prif Weinidog bŵer i gynnig gohiriad am reswm heblaw am y Coronafeirws o dan yr adran hon. Nid yw'r Bil yn pennu fformat cais y Prif Weinidog o dan yr adran hon na'r wybodaeth neu'r data y mae'n rhaid eu darparu i'r Llywydd gefnogi'r cynnig.

Os bydd y Prif Weinidog yn gwneud cynnig i ohirio, caiff y Llywydd bennu dyddiad arall ar gyfer cynnal Etholiad 2021 yn ddarostyngedig ar gymeradwyaeth y Senedd. Mae'r pŵer hwn yn ddewisol. Nid yw'n ofynnol i'r Llywydd gynnig dyddiad arall arfaethedig gerbron y Senedd ar ôl i'r Prif Weinidog gychwyn cais. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi ei bod yn bwysig mai'r Llywydd sydd â'r disgresiwn hwn 'fel deiliad swydd diduedd yn wleidyddol sy'n llywyddu dros y Senedd'.

Os bydd y Llywydd yn penderfynu pennu dyddiad arall, mae'n rhaid iddo fod y diwrnod cynharaf sy'n rhesymol ymarferol ym marn y Llywydd (Adran 5(3)(a)). Ni chaiff y Llywydd ddefnyddio'r pŵer i bennu dyddiad sy'n hwyrach na 5 Tachwedd 2021 (Adran 5(3)(b)). Mae'n rhaid i ddyddiad yr etholiad wedi'i ohirio fod o fewn 6 mis i ddyddiad yr etholiad a drefnwyd.

Mewn **llythyr** at y Prif Weinidog ar 12 Tachwedd 2020 (cyn cyhoeddi'r Bil hwn), nododd Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad y Senedd, ei farn fel a ganlyn:

[...] y Senedd a ddylai fod yn gyfrifol am unrhyw opsiwn amgen yn lle arfer pŵer presennol [y Llywydd] a fyddai'n newid dyddiad etholiad nesaf y Senedd o ganlyniad i'r pandemig.

Wrth gyhoeddi bod Llywodraeth Cymru yn paratoi Bil etholiadau drafft ar 17

Tachwedd 2020, **dywedodd y Prif Weinidog** ei fod yn sylweddoli y byddai darparu pwerau i'r Llywydd ohirio'r etholiadau am hyd at chwe mis yn 'gam cyfansoddiadol mawr' a allai olygu bod angen mesurau diogelu. Wrth sôn am natur mesurau diogelu o'r fath, **awgrymodd** y Prif Weinidog y gall y rhain gynnwys gofyniad am 'bleidlais fwyafrif o ddwy ran o dair' cyn y byddai modd arfer y pŵer a rhai gofynion ymgynghori.

Er bod y Bil yn cynnwys gofyniad ar gyfer pleidlais gadarnhau gan uwchfwyafrif yn y Senedd, nid yw'n gosod gofynion ymgynghori cyffredinol ar y Prif Weinidog na'r Llywydd.

O dan adran 5(2)(a) o'r Bil, mae'n rhaid i unrhyw ddyddiad amgen a gynigir gan y Senedd o dan adran 5(2) gael ei gymeradwyo drwy benderfyniad gan y Senedd wedi'i basio gan uwchfwyafrif o ddwy ran o dair o gyfanswm y seddau yn y Senedd. Fe olygir hyn, i ohirio Electiwn 2021 o dan adran 5 o'r Bil, mae'n rhaid i 40 Aelod neu fwy bleidleisio o ffafr unrhyw ddyddiad newydd mae'r Llywydd yn ei bennu.

O ran ymgynghori, er bod yn rhaid i'r Comisiwn Etholiadol roi cyngor i'r Llywydd neu'r Prif Weinidog os gofynnir amdano, nid oes gofyniad cyffredinol yn y Bil ar y naill na'r llall i fynd ati i ymgynghori neu gael cyngor cyn arfer eu pwerau o dan adran 5 o'r Bil.

Mae hyn yn wahanol i Fil yr Alban. Y Llywydd sy'n gohirio etholiadau Senedd yr Alban o dan Fil yr Alban. Fodd bynnag, cyn arfer pwerau gohirio o'r fath, mae'n rhaid ymgynghori â Gweinidogion yr Alban, y Comisiwn Etholiadol, Prif Swyddog Meddygol Gweinyddiaeth yr Alban a chynullydd Bwrdd Rheoli Etholiadol yr Alban.

Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i ddyddiad etholiad amgen gael ei bennu, mae'n rhaid i'r Llywydd osod datganiad gerbron y Senedd yn cadarnhau'r dyddiad newydd a'r rheswm dros arfer y pwerau o dan adran 5 o'r Bil (Adran 5(4)).

Caniateir arfer pŵer y Prif Weinidog i gychwyn cais gohirio o dan adran 5(1) o'r Bil a phŵer y Llywydd o dan adran 5(2) i bennu dyddiad etholiad newydd fwy nag unwaith. Fodd bynnag, ar bob achlysur, ni chaniateir i ddyddiad yr etholiad wedi'i ohirio fod ar ôl 5 Tachwedd 2021.

Yn olaf, mae adran 5(7) yn cadarnhau nad yw pŵer y Llywydd i ohirio etholiad am hyd at chwe mis o dan y Bil yn cyfyngu ar bŵer y Llywydd i amrywio dyddiad Etholiad 2021 drwy ddefnyddio'r pwerau o dan adran 4 o Ddeddf 2006. Y rhain yw pwerau presennol y Llywydd sy'n darparu disgrisiwn i amrywio dyddiad yr

etholiad fis, ynghynt neu'n hwyrach, na 6 Mai 2021.

Safbwynt Llywodraeth Cymru

Er bod y Bil yn cynnig mesurau wrth gefn i alluogi gohirio Etholiad 2021, mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi mai:

[...] Prif amcan Llywodraeth Cymru yw sicrhau y bydd yr etholiad yn mynd rhagddo ar 6 Mai 2021 yn ôl y disgwyl, a bod yr addasiadau a wneir gan y Bil yn fesurau wrth gefn doeth er mwyn sicrhau y gall y Swyddogion Canlyniadau gynnal yr etholiad yng nghyd-destun y pandemig sy'n datblygu.

Gan esbonio pam y mae'r Bil yn cynnig pŵer i ohirio Etholiad 2021 am hyd at 6 mis, mae'r Memorandwm Esboniadol yn awgrymu nad yw pwerau presennol y Llywydd i ohirio etholiad am hyd at fis yn ddigonol. Mae'n nodi'r canlynol:

[...] Os bydd y pandemig yn gwaethygu, efallai na fydd gohirio am fis yn ddigon o amser i alluogi i'r cyfraddau ddisgyn eto i lefel lle y gellir cynnal etholiad yn ddiogel, ac felly mae'r pŵer cyfredol yn anaddas at y dibenion hyn.

Adran 6 - Pŵer pellach i amrywio dyddiad etholiad 2021

Os bydd dyddiad Etholiad 2021 yn cael ei ohirio o dan adran 5 o'r Bil, mae'r adran hon yn rhoi pŵer i'r Llywydd amrywio dyddiad yr etholiad wedi'i ohirio ymhellach hyd at fis ynghynt neu'n hwyrach na'r dyddiad a bennwyd.

Er enghraifft, pe bai'r Senedd yn cymeradwyo gohirio'r etholiad o 6 Mai 2021 i 6 Gorffennaf 2021 o dan adran 5 o'r Bil, byddai modd i'r Llywydd gynnig amrywio dyddiad yr etholiad wedi'i ohirio ymhellach o dan adran 6 o'r Bil i 6 Mehefin neu 6 Awst 2021.

Yn gyson ag adran 5 o'r Bil, ni chaniateir defnyddio'r pŵer i bennu dyddiad sy'n hwyrach na 5 Tachwedd 2021.

Fodd bynnag, mewn cyferbyniad ag adran 5, nid oes rhaid i arfer y pŵer hwn gan y Llywydd fod mewn perthynas â'r Coronafeirws. Nid yw'r Bil yn diffinio'r rhesymau dros arfer y pŵer arfaethedig gan y Llywydd, sy'n golygu bod gan y Llywydd ddisgresiwn llawn wrth ei arfer. Nid oes gofyniad ar gyfer pleidlais gadarnhau gan y Senedd.

Os yw'r Llywydd yn cynnig amrywio'r dyddiad o dan adran 6, caniateir diddymu'r Senedd o dan y Proclamasïwn Brenhinol.

Mewn gwirionedd, mae'r pŵer o dan adran 6 o'r Bil yn adlewyrchu pwerau presennol y Llywydd o dan adran 4 o Ddeddf 2006 (i amrywio diwrnod yr etholiad o fis) yng nghyd-destun etholiad wedi'i ohirio.

Mae'r Memorandwm Esboniadol yn esbonio bod angen y pŵer o dan adran 6 yn ychwanegol at bŵer presennol y Llywydd gan fod yr ail wedi'i gyfyngu i amrywio dyddiad Etholiad 2021 hyd at fis cyn neu ar ôl 6 Mai 2021. Hynny yw, mae'r pŵer presennol yn gysylltiedig â dyddiad statudol yr etholiad ac ni fyddai ar gael ar ôl 6 Mehefin 2021.

Yn ymarferol, mae hyn yn golygu, heb adran 6, na fyddai dull ar gyfer gohirio'r etholiad am reswm heblaw am y Coronafeirws ar ôl 6 Mehefin 2021.

Adran 7 – Pŵer i ohirio is-etholiadau'r Senedd

Mae'r adran hon yn rhoi pŵer i'r Llywydd ohirio is-etholiadau ar gyfer seddau etholaethol y Senedd ("Is-etholiad i'r Senedd") sy'n digwydd dod yn wag rhwng 6 Mai 2021 a 5 Tachwedd 2021.

Os yw sedd Aelod o'r Senedd yn wag, mae'n rhaid cynnal Is-etholiad i'r Senedd i lenwi'r sedd wag. Mae dyletswyddau presennol ar y Llywydd o dan adran 10 o Ddeddf 2006 i bennu dyddiad ar gyfer y fath Is-etholiadau i'r Senedd.

Dan y trefniadau presennol, mae'n rhaid i'r dyddiad a bennir fod o fewn tri mis i'r dyddiad y daw'r sedd yn wag (Adran 10 (5) o Ddeddf 2006). Fel arall, os na ddaw'r sedd wag i sylw'r Llywydd o fewn mis i'r sedd ddod yn wag, mae'n rhaid i'r dyddiad a bennir fod o fewn tri mis i'r dyddiad pan ddaeth y sedd wag i sylw'r Llywydd. Mae adran 66 o Ddeddf y Coronafeirws 2020 yn caniatáu i'r Llywydd bennu dyddiad y tu allan i'r cyfnod tri mis ond ni chaniateir arfer y pŵer hwn i bennu dyddiad ar ôl 6 Mai 2021.

Mae'r Nodiadau Esboniadol i'r Bil yn nodi 'y dylai'r cyfnod o amser ar gyfer pennu'r dyddiad ar gyfer is-etholiad [i'r Senedd] gael ei addasu i ymateb i bandemig y coronafeirws sy'n datblygu.'

Mae'r Bil yn rhoi pŵer i'r Llywydd bennu dyddiad ar gyfer Is-etholiad i'r Senedd sydd y tu allan i'r terfynau amser statudol a bennir gan adran 10 o Ddeddf 2006 ar ôl ymgynghori â Gweinidogion Cymru.

Yn gyson â'r pwerau o dan adran 5 o'r Bil, mae'n rhaid i'r dyddiad newydd fod y diwrnod cynharaf sy'n 'rhesymol ymarferol' ym marn y Llywydd. Nid yw hyn wedi'i

ddiffinio yn y Bil. Hefyd, caniateir defnyddio'r pŵer fwy nag unwaith. Fodd bynnag, ar bob achlysur, ni chaniateir ei ddefnyddio i bennu dyddiad ar ôl 5 Tachwedd 2021.

Adran 8 – Pŵer i ohirio is-etholiadau awdurdodau lleol

Mae adran 8 o'r Bil yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru ohirio is-etholiadau awdurdodau lleol. Diffinnir y rhain yn y Bil fel etholiadau i lenwi seddau sy'n digwydd dod yn wag fel cynghorydd mewn cyngor sir, cyngor bwrdeistref sirol neu gyngor cymuned yng Nghymru ("Is-etholiad Awdurdod Lleol").

Os trefnir cynnal Is-etholiad Awdurdod Lleol yng Nghymru rhwng 6 Mai 2021 a 5 Tachwedd 2021, mae adran 8 o'r Bil yn galluogi Gweinidogion Cymru i amrywio dyddiad y fath is-etholiad gan reoliadau a wneir gan offeryn statudol. Mae adran 67 o Ddeddf y Coronafeirws 2020 yn gwneud darpariaeth debyg ar gyfer unrhyw Is-etholiad Awdurdod Lleol y trefnir ei gynnal cyn 6 Mai 2021. Mae Memorandwm Esboniadol y Bil yn nodi y byddai rheoliadau a wneir o dan adran 8 yn ddarostyngedig i weithdrefn negyddol y Senedd. Nid yw'r Bil yn gosod gofynion ymgynghori ar Weinidogion Cymru cyn gwneud rheoliadau o dan adran 8.

Er y caniateir defnyddio'r pŵer gwneud rheoliadau hwn fwy nag unwaith mewn perthynas ag unrhyw Is-etholiad Llywodraeth Leol, ni chaniateir ei ddefnyddio i bennu dyddiad y tu hwnt i 5 Tachwedd 2021. Mae Memorandwm Esboniadol y Bil yn esbonio y daw'r ddarpariaeth i ben ar 5 Tachwedd 2021 gan na 'all unrhyw is-etholiadau llywodraeth leol gael eu cynnal yng Nghymru [ar ôl y dyddiad hwn] yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol 1972'.

Ymhellach, mae'n esbonio y bwriedir i'r pŵer hwn gael ei ddefnyddio pe bai:

[...] sefyllfa iechyd y cyhoedd yn codi lle yr ystyrid y byddai cynnal pŵl yn peri'r fath heriau sylweddol fel na fyddai camau lliniaru, ym marn Gweinidogion Cymru, yn arwain at gynnal is-etholiadau llywodraeth leol yn ddiogel ac na fyddai cynnal pŵl er budd y cyhoedd.

Yn 2019, cafodd dyddiad etholiadau llywodraeth leol Cymru a drefnwyd ar gyfer mis Mai 2021 ei **newid** i fis Mai 2022 er mwyn **eu hatal rhag cael eu cynnal** ar yr un diwrnod ag Etholiad y Senedd yn 2021. Ni fydd y darpariaethau yn adran 8 yn cael effaith ar etholiadau lleol o'r fath.

Adran 10 - Addasu Gorchymyn 2007

Mae Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 fel y'i diwygiwyd ("**Gorchymyn Cynnal Etholiadau**") yn nodi'r rheolau manwl ar gyfer cynnal etholiadau'r Senedd.

Mae'n **nodi'r ffordd** y cynhelir yr etholiad ac ymgyrch yr etholiad, ac mae'n cynnwys darpariaethau ar gyfer her gyfreithiol i etholiad. Mae hefyd yn cynnwys darpariaethau sy'n ymwneud â phleidleiswyr drwy'r post a thrwy ddirprwy a gofynion mewn cysylltiad â phleidleisiau absennol.

Caiff y Gorchymyn Cynnal Etholiadau ei adolygu, ac mae wedi'i **ddiwygio'n gyffredinol**, cyn pob etholiad cyffredinol i'r Senedd.

Mae adran 10 o'r Bil yn cynnig addasiadau canlyniadol i'r Gorchymyn Cynnal Etholiadau. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi bod angen newidiadau o'r fath i adlewyrchu'r diwygiadau i'r cyfnod diddymu a gynigiwyd gan y Bil ac i weithredu **argymhellion** a wnaeth y Grŵp Cynllunio Etholiadau ar gyfer hyblygrwydd mewn rhai meysydd wrth gynnal yr etholiad.

Amseru o ran pryd y mae person yn dod yn 'ymgeisydd' ar gyfer Etholiad 2021

O dan **Erthygl 84 (2) (b)** o'r Gorchymyn Cynnal Etholiadau presennol, daw person yn 'ymgeisydd' ar gyfer etholiad i'r Senedd ar ddyddiad diddymu'r Senedd.

Gan fod y Bil yn cynnig cyfnod diddymu byrrach, mae adran 10(3) o'r Bil yn torri'r cysylltiad rhwng diddymu ac amseru dod yn ymgeisydd, at ddibenion Etholiad 2021 yn unig.

Yn lle hynny, mae'r Bil yn darparu y daw person yn ymgeisydd 21 diwrnod cyn 6 Mai (ac eithrio penwythnosau a rhai gwyliau cyhoeddus).

Effaith hyn yw y daw person yn ymgeisydd ar gyfer Etholiad 2021 ar yr un pryd ag y byddai wedi pe na bai'r Bil wedi cynnig cyfnod diddymu byrrach. Mae'r Nodiadau Esboniadol yn cadarnhau y byddai person yn parhau i fod yn ymgeisydd ar ôl i'r cyfnod 21 diwrnod gychwyn (oni bai ei fod yn rhoi'r gorau i'w sedd neu'n cael ei ddad-ddewis) hyd yn oed pe bai'r etholiad yn cael ei ohirio o dan y Bil.

Ar wahân, mae'r ddarpariaeth hon hefyd yn gymwys yng nghyd-destun gwariant ymgyrch wleidyddol. O dan **Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000**, mae'r "cyfnod rheoleiddiedig" ar gyfer gwariant ymgyrchu yn gysylltiedig â dyddiad Etholiad 2021 ac mae'n dechrau bedwar mis cyn 6 Mai 2021. Fodd bynnag, mae Nodyn Esboniadol y Bil yn cadarnhau y bydd y cyfnod rheoleiddiedig yn parhau i fod yn gysylltiedig â 6 Mai 2021, ni waeth am unrhyw ohiriad i Etholiad 2021 o dan adran 5 o'r Bil.

Hyblygrwydd ar gyfer Pleidleisio drwy Ddirprwy

Os na all pleidleisiwr bleidleisio'n bersonol, caiff drefnu i berson bleidleisio ar ei ran o dan amgylchiadau penodol. Pleidlais neu bleidleisio 'drwy ddirprwy' yw hyn.

Cefnogodd y Grŵp Cynllunio Etholiadau 'rywfaint yn fwy o hyblygrwydd o ran pleidleisiau trwy'r post a phleidleisiau trwy ddirprwy' ar gyfer Etholiad 2021.

Amlinellodd adroddiad y Grŵp bedair 'enghraifft o feysydd i'w trafod yn fanylach':

- Ymchwilio i'r cwestiwn a ellir cynyddu mewn rhai amgylchiadau faint o bobl y gall un unigolyn fod yn bleidleisiwr trwy ddirprwy ar eu cyfer, er enghraifft os yw'n ofynnol i aelwyd â nifer o bleidleiswyr ei warchod ei hun;
- Diwygio'r gofyniad am bleidleisiau brys trwy ddirprwy, fel nad oes angen ardystiad meddygol mewn perthynas â'r Coronafeirws;
- Sicrhau bod gan y broses ar gyfer pleidleisiau brys trwy ddirprwy'r capasiti i ddelio â galw uwch (os yw'n ofynnol, er enghraifft, i nifer sylweddol o unigolion neu aelwydydd eu gwarchod eu hunain yn agos iawn at y diwrnod pleidleisio);
- Dylai trefniadau ar gyfer casglu pleidleisiau trwy'r post fod ar gael a chael eu cyfleu, ond gyda'r cyfrifoldeb ar y pleidleisiwr o hyd.

Nid yw'r Bil yn cynnwys darpariaeth mewn perthynas â phleidleisio drwy'r post. Mae hyn yn wahanol i Fil yr Alban, a drafodir ymhellach yn adran 5 o'r Crynodeb hwn o'r Bil. Fodd bynnag, mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi'r canlynol:

Gan na fydd llawer o bleidleiswyr o bosib yn gallu neu'n barod i fynd i orsafoedd pleidleisio, trefnir gweithgareddau hyrwyddo i annog pleidleiswyr i ddefnyddio opsiynau pleidleisio absennol, megis pleidleisio drwy'r post a phleidleisio drwy ddirprwy. Mae'r mesurau hyn yn cael eu rhoi ar waith drwy ddulliau anneddfwriaethol ac ni fyddai unrhyw newidiadau yn cael eu gwneud i reolau etholiadol drwy newidiadau deddfwriaethol.

O ran pleidleisio drwy ddirprwy yn Etholiad 2021, mae'r Bil yn cynnig rhywfaint o hyblygrwydd i'r trefniadau presennol.

Mae adran 10(4) o'r Bil yn diwygio'r Gorchymyn Cynnal Etholiadau i ddarparu hyblygrwydd ar gyfer pobl yn gwneud cais i bleidleisio drwy ddirprwy (neu'n gwneud cais i benodi dirprwy) am resymau sy'n ymwneud â'r Coronafeirws.

Dan y diwygied arfaethedig, caiff person wneud cais i bleidleisio drwy ddirprwy neu benodi dirprwy hyd at 5pm ar ddiwrnod Etholiad 2021 ar y sail na ellid disgwyl

yn rhesymol i'r person bleidleisio'n bersonol o ganlyniad i'r angen i gydymffurfio â deddfwriaeth y Coronafeirws, neu ddilyn canllawiau Llywodraeth Cymru sy'n ymwneud â'r Coronafeirws (er enghraifft, yr angen i hunanynysu). Ni fydd angen ardystiad meddygol yn yr amgylchiadau hyn.

Nid yw'r Bil yn gwneud darpariaeth ar gyfer cynyddu nifer y bobl y caiff unigolyn fod yn ddirprwy ar eu cyfer. Roedd hwn yn un o argymhellion y Grŵp Cynllunio Etholiadau i'w trafod ymhellach. Fodd bynnag, mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi'r canlynol:

[...] ar ôl ymchwilio a myfyrio ymhellach, cred Llywodraeth Cymru y gallai trefniadau o'r fath gael eu camddefnyddio a byddai pleidleiswyr bregus yn wynebu risg o gael eu difreinio.

Cyflwyno papurau enwebu

Argymhellodd y Grŵp Cynllunio Etholiadau fwy o hyblygrwydd o ran papurau enwebu Etholiad 2021.

Dan y Rheolau Cynnal Etholiadau, mae'n rhaid enwebu pob ymgeisydd ar gyfer etholiad i'r Senedd drwy lenwi papur enwebu. Wedi hynny, mae'n rhaid cyflwyno'r papur enwebu i'r Swyddog Canlyniadau cymwys ac mae'n rhaid i'r ymgeisydd gydsynio i'w enwebiad.

Mae'r Bil yn addasu'r trefniadau presennol mewn perthynas â phapurau enwebu yn y ffyrdd a ganlyn:

- Caniatáu i bapurau enwebu gael eu cyflwyno i'r swyddog canlyniadau cymwys ar ran ymgeisydd. Gall hyn fod gan berson a enwir gan yr ymgeisydd, ond dim ond ar ôl iddo hysbysu'r swyddog canlyniadau'n ysgrifenedig neu'n electronig (*Adrannau 10(5)(b) ac (c)*);
- Darparu dwy awr ychwanegol bob dydd i gyflwyno papurau enwebu o'r fath (a gyflawnir yn ymarferol drwy ddiwygio'r amser a ganiateir ar gyfer cyflwyno papurau o 10am-4pm ar hyn o bryd, i 9am-5pm) (*Adran 10(5)(a)*);
- Galluogi ymgeiswyr i gydsynio i'w henwebiad naill ai'n ysgrifenedig yn y man cymwys i'w gyflwyno neu'n electronig (*Adran 10(5)(d)(ii)*);
- Dileu'r gofyniad i dyst ardystio cydsyniad ymgeisydd i enwebu (*Adran 10(5)(d)(i)*)

Adran 12 – Pŵer i wneud darpariaeth ganlyniadol a darpariaeth drosiannol

Mae Memorandwm Esboniadol y Bil yn nodi:

[...] na fydd pob un o'r effeithiau posibl ar y modd y cynhelir yr etholiad cyffredinol arferol ar gyfer aelodaeth o'r Senedd wedi cael eu rhagweld ac na fydd darpariaeth ar eu cyfer yn narpariaethau'r Bil. Yn yr un modd, efallai y bydd angen ymdrin â chanlyniadau ymarferol canslo neu ohirio'r etholiad, a bydd angen cael deddfwriaeth [...] drwy gyfrwng is-ddeddfwriaeth.

Mae adran 12(1) o'r Bil yn cynnig rhoi pŵer gwneud rheoliadau i Weinidogion Cymru er mwyn gwneud darpariaethau cysylltiedig, atodol, canlyniadol, trosiannol, darfodol neu arbed y maent o'r farn eu bod yn briodol at ddibenion rhoi effaith lawn i'r Bil, neu mewn cysylltiad â hynny.

Caiff rheoliadau a wneir dan y pŵer hwn addasu, diddymu neu ddirymu unrhyw ddeddfiad, gan gynnwys darpariaeth yn y Bil ei hun (gelwir hyn yn **bŵer Harri'r Wythfed**). Hefyd, caniateir eu defnyddio i wneud darpariaeth wahanol at ddibenion gwahanol neu mewn meysydd gwahanol.

Mae adran 12(2)(a) o'r Bil hefyd yn darparu y caiff rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru o dan adran 12(1) wneud darpariaeth ôl-weithredol mewn perthynas ag Is-etholiadau Awdurdodau Lleol. Mae Nodiadau Esboniadol y Bil yn nodi bod y dull gweithredu hwn yn gyson ag **adran 68 o Ddeddf Coronafeirws 2020 Senedd y DU**. Galluogodd y ddarpariaeth hon Weinidogion Cymru i wneud darpariaeth ôl-weithredol mewn perthynas â gohirio is-etholiadau llywodraeth leol a gynhelir cyn 6 Mai 2021.

Byddai rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru o dan adran 12 yn ddarostyngedig i ddirymiad drwy ddefnyddio gweithdrefn penderfyniad negyddol y Senedd. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn awgrymu bod hyn yn '[c]ydbwysu'r gwaith craffu â'r angen i wneud unrhyw reoliadau ar sail frys i ymateb i hinsawdd y coronafeirws sy'n newid byth a beunydd'.

4. Asesiad Effaith Rheoleiddiol

Asesiad Effaith Rheoleiddiol

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol sydd wedi'i gynnwys ym Memorandwm Esboniadol y Bil yn esbonio mai amcan polisi'r Bil yw:

[...] ymateb i'r risg bosibl i etholiad y Senedd yn 2021 sy'n deillio o'r pandemig, gyda'r nod o sicrhau y gellir gweinyddu'r etholiad a bwrw ati yn ddiogel, ac y gall yr etholwyr gymryd rhan a phleidleisio.

Yn erbyn yr amcan polisi hwn, mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn nodi rhinweddau a chostau arfaethedig dau opsiwn:

- **Opsiwn 1: Busnes fel arfer** – caniatáu i Etholiad 2021 fynd rhagddo fel arfer heb newidiadau i'r ddeddfwriaeth etholiadol;
- **Opsiwn 2: Cyflwyno newidiadau deddfwriaethol** – darparu mwy o hyblygrwydd mewn cyfraith etholiadol, gan gynnwys y gallu i ohirio dyddiad yr etholiad.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn cydnabod ei bod yn anodd rhagweld sut y bydd y pandemig wedi datblygu erbyn dyddiad yr Etholiad yn 2021 a drefnwyd. Mae'n nodi bod lefelau uwch o haint yn creu risgiau ychwanegol i'r etholiad, gan nodi'r canlynol:

Efallai na fydd pleidleiswyr yn gallu neu'n barod i gymryd rhan yn y pŵl oherwydd salwch, neu ofyniad i hunanynysu, neu'n anfodlon mynd i orsaf bleidleisio lle y gallent ddod i gysylltiad â'r feirws.

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn nodi y 'gallai lefelau uchel o salwch hefyd leihau nifer y staff sydd ar gael i weinyddu'r pŵl' ac y gallai'r 'etholiad ei hun wynebu risg sylweddol o fethu'.

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn cadarnhau bod rhai mesurau anneddfwriaethol yn cael eu cyflwyno i leihau'r risgiau. Mae mesurau o'r fath yn cynnwys mesurau cadw pellter cymdeithasol a hylendid yn y gorsafoedd pleidleisio ac wrth i'r pleidleisiau gael eu cyfrif, yn ogystal ag annog yr etholwyr i bleidleisio drwy'r post a thrwy ddirprwy.

Er bod yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn nodi bod mesurau anneddfwriaethol o'r fath yn cyflawni amcanion polisi'r Bil, mae'n dod i'r casgliad nad ydynt yn "darparu digon o hyblygrwydd ac nid oes cynllun wrth gefn ar gyfer achos gwaethaf".

Opsiwn 2 – Cyflwyno newidiadau deddfwriaethol

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn nodi'r canlynol dan y trefniadau presennol:

[...] nid yw'r diffyg hyblygrwydd sydd ar gael ar gyfer gwneud newidiadau i reolau etholiadol yn briodol ar gyfer ymateb i'r pandemig, sydd hyd yma wedi golygu gweithredu'n ddi-oed ac yn ymarferol wrth ymateb yn gyflym i sefyllfa sy'n newid yn gyflym.

Mae'n parhau drwy amlinellu'r ffyrdd y 'mae'r Bil yn darparu cynllun wrth gefn ar gyfer delio â'r achos gwaethaf', gan gynnwys drwy:

- fyrhau hyd y diddymiad sy'n caniatáu i'r Senedd eistedd am gyfnod hwy, gan gynnig y cyfle i graffu'n fwy ar ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â'r Coronafeirws;
- diogelu'r cyfnod o amser rhwng y pŵl a chyfarfod cyntaf y Senedd, yn sgil oedi posibl wrth gyfrif pleidleisiau;
- caniatáu mwy o hyblygrwydd yn y rheolau pleidleisio drwy ddirprwy a chyflwyno enwebiadau;
- ymestyn gallu'r Llywydd i symud dyddiad y pŵl fel cynllun wrth gefn.

Wrth ailadrodd bod Llywodraeth Cymru 'yn ymrwymedig i fwrw ati gyda'r etholiad', fel y trefnwyd, mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn nodi bod y 'Bil hwn yn darparu lefel ychwanegol o gamau lliniaru risg na all y senario busnes fel arfer ei darparu'. O'r herwydd, daw'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol i'r casgliad bod 'opsiwn 2 yn bodloni [ei] amcan polisi yn well'.

Costau a buddion

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Y costau sy'n gysylltiedig ag opsiwn 1 yw costau amcangyfrifedig gweinyddu etholiad y Senedd yn 2021. Eir i'r costau hyn ni waeth a gaiff y Bil ei basio ai peidio.

Mae'r costau sylfaen yn deillio o gostau gweinyddu etholiad y Senedd yn 2016 ac maent wedi'u haddasu i roi cyfrif am chwyddiant.

Tabl A: Costau etholiad 2016 a chost amcangyfrifedig etholiad 2021

		Cost 2016	Amcangyfrif 2021
Awdurdod Lleol	Gorsafoedd pleidleisio	1,429,000	1,554,000
	Pleidleisiau drwy'r post	515,000	560,000
	Cardiau pleidleisio	749,000	814,000
	Cyfrif	440,000	479,000
	Staff	197,000	214,000
	Ffioedd Swyddogion Canlyniadau	201,000	219,000
	Cyfanswm	3,531,000	3,840,000
	Mesurau'r Coronafeirws		4,000,000
Llywodraeth Cymru	Contract y Post Brenhinol	4,000,000	4,000,000
Cyfanswm terfynol		7,531,000	11,840,000

Mae'r ffigurau wedi'u talgrynnu i'r fil agosaf.

Ffynhonnell: Asesiad Effaith Rheoleiddiol, Tabl A

Cyfanswm cost amcangyfrifedig gweinyddu etholiad 2021 yw £11,840,000. Mae'r ffigur hwn yn cynnwys gwariant ychwanegol sy'n ofynnol mewn cysylltiad â mesurau lliniaru'r Coronafeirws, yr amcangyfrifir mai £4,000,000 ydyw yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

Fel y mae Tabl A yn nodi, awdurdodau lleol fydd yn gyfrifol am y rhan fwyafrif o gostau'r etholiad. Yn dilyn hynny, codir costau o'r fath yn ôl ar Gronfa Gyfunol Cymru drwy Lywodraeth Cymru.

Opsiwn 2 – Cyflwyno newidiadau deddfwriaethol

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn cadarnhau mai dim ond pe bai'r etholiad yn cael ei ohirio y byddai'r prif gostau sy'n gysylltiedig â'r Bil yn cael eu hysgwyddo, gan mai 'Bil galluogi' ydyw'n bennaf.

Mae Tabl B, isod, yn nodi'r costau sy'n gysylltiedig â'r Bil pe bai Etholiad 2021 yn cael ei ohirio. Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn cadarnhau bod y ffigurau'n

seiliedig ar y dybiaeth bod llawer o'r costau a nodir yn opsiwn 1 wedi'u neilltuo ac y byddent yn cael eu hysgwyddo eto o reidrwydd ar gyfer dyddiad newydd yr etholiad. Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn dweud mai'r 'achos gwaethaf' yw'r dybiaeth hon ond mae'n awgrymu y gall fod yn bosibl i Swyddogion Canlyniadau 'drefnu i gostau ychwanegol gael eu harbed cyn unrhyw ohiriad'.

Tabl B: Cost amcangyfrifedig etholiad 2021 a chostau ychwanegol pe bai'r etholiad yn cael ei ohirio.

		Amcangyfrif 2021	Costau ychwanegol a achosir gan y gohiriad
Awdurdod Lleol	Gorsafoedd pleidleisio	1,554,000	1,554,000
	Pleidleisiau drwy'r post	560,000	560,000
	Cardiau pleidleisio	814,000	814,000
	Cyfrif	479,000	479,000
	Staff	214,000	214,000
	Ffioedd Swyddogion Canlyniadau	219,000	219,000
	Mesurau'r Coronafeirws	4,000,000	
	Cyfleu'r newid dyddiad		350,000
	I dalu am gyfraniad Llywodraeth y DU		1,766,000
	Cyfanswm	7,840,000	5,938,000
Llywodraeth Cymru	Contract y Post Brenhinol	4,000,000	4,000,000
Cyfanswm terfynol		11,840,000	9,938,000

Mae'r ffigurau wedi'u talgrynnu i'r fil agosaf.

Ffynhonnell: Asesiad Effaith Rheoleiddiol, Tabl B

Cyfanswm cost amcangyfrifedig Etholiad 2021 pe bai'n cael ei ohirio yw £21,778,000. Mae'r ffigur hwn yn cynnwys y costau sy'n gysylltiedig â'r etholiad gwreiddiol a chostau ychwanegol y pŵl wedi'i ohirio.

Mae'n dilyn y byddai'r Bil yn arwain at £5,938,000 mewn costau ychwanegol amcangyfrifedig ar awdurdodau lleol am ohirio'r etholiad. Fel gyda chostau'r etholiad gwreiddiol, codir costau ychwanegol o'r fath yn ôl ar Gronfa Gyfunol Cymru drwy Lywodraeth Cymru.

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol hefyd yn nodi bod "costau ychwanegol posibl i Gomisiwn y Senedd am weithgareddau cyfathrebu ac ymgysylltu" pe bai'r etholiad yn cael ei ohirio. Fodd bynnag, nid yw'r costau hyn wedi'u meintioli yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

Costau sy'n gysylltiedig â chyfnod diddymu byrrach

Mae Bil Etholiad Cyffredinol yr Alban (Coronafeirws) 2021 yn lleihau'r cyfnod diddymu cyn etholiadau Senedd yr Alban i un diwrnod. Nododd y **Memorandwm Ariannol** sy'n cyd-fynd â Bil yr Alban, y costau sy'n gysylltiedig â'r mesur hwn, sef costau cyflog Aelodau o Senedd yr Alban ("ASA") a'u staff yn bennaf.

Nid yw ASA yn dal eu seddau ar ôl i Senedd yr Alban gael ei diddymu. Hefyd, ni fydd ASA presennol sy'n rhoi'r gorau i'w seddau'n cael eu talu ar ôl ei diddymu. Fodd bynnag, mae ymgeiswyr sy'n sefyll ailetholiad yn parhau i gael eu talu, er gwaethaf y diddymiad.

Nododd y Memorandwm Ariannol y bydd addasu'r cyfnod diddymu yn golygu costau cyflogres parhaus i'r ASA nad ydynt yn sefyll ailetholiad, a'u staff.

Mae'r dadansoddiad uchod yr un mor gymwys mewn perthynas ag Aelodau o'r Senedd a'u staff. Ar hyn o bryd, mae ymgeiswyr sy'n sefyll ailetholiad i'r Senedd yn parhau i gael eu talu ar ôl y diddymiad ond nid yw hynny'n digwydd i'r Aelodau sy'n rhoi'r gorau i'w seddau. Nid yw Asesiad Effaith Rheoleiddiol Bil Llywodraeth Cymru yn meintioli'r costau cyflog ychwanegol sy'n gysylltiedig â chyfnod diddymu byrrach.

5. Bil Etholiad Cyffredinol yr Alban (Coronafeirws) 2021

Trosolwg cyffredinol

Mae etholiad cyffredinol nesaf Senedd yr Alban **wedi'i drefnu ar gyfer** 6 Mai 2021. Ar 16 Tachwedd 2020, cyflwynodd Llywodraeth yr Alban **Fil Etholiad Cyffredinol yr Alban (Coronafeirws)** ("Bil yr Alban"). Cafodd ei basio gan Senedd yr Alban ar 23 Rhagfyr ac mae disgwyl iddo dderbyn Cydsyniad Brenhinol yn fuan.

Y prif fesurau wrth gefn a gyflwynwyd gan Fil yr Alban yw:

- Dyddiad cau cynharach ar gyfer ceisiadau am bleidlais drwy'r post a rhoi pŵer i Weinidogion yr Alban wneud rheoliadau i ddarparu ar gyfer etholiad sy'n defnyddio pleidleisiau drwy'r post yn unig;
- Newid y cyfnod diddymu cyn etholiadau Senedd yr Alban i un diwrnod;
- Caniatáu i Weinidogion yr Alban wneud rheoliadau i gynnal pŵl dros sawl diwrnod;
- Gwneud trefniadau ar gyfer cyfarfod cyntaf y senedd newydd ac ethol Llywydd newydd;
- Rhoi pwerau i'r Llywydd ohirio'r etholiad hyd at 6 mis.

Cymhariaeth â Bil Etholiadau Cymru (Coronafeirws)

Darpariaethau cymaradwy ym Mil yr Alban a Bil Cymru

Cyfnod diddymu

Mae Bil Cymru a Deddf yr Alban yn darparu ar gyfer diddymiad byrrach cyn yr etholiadau.

Mae Bil Cymru yn darparu ar gyfer cyfnod diddymu saith diwrnod, yn dechrau ar 29 Ebrill 2021. Mae Bil yr Alban yn darparu ar gyfer diddymiad un diwrnod, yn dechrau ar 5 Mai 2021. Os caiff y naill etholiad neu'r llall ei ohirio, mae'r ddau'n darparu bod y cyfnodau diddymu byrrach hynny'n gymwys yn awtomatig cyn y polau wedi'u gohirio.

Mae Bil yr Alban a Bil Cymru yn torri'r cysylltiad rhwng diddymu ac amseru person yn dod yn ymgeisydd yn yr etholiad. Mae Bil Cymru yn darparu y daw person yn ymgeisydd 21 diwrnod cyn 6 Mai 2021. Mae Bil yr Alban yn darparu ar gyfer 27 diwrnod cyn 6 Mai 2021.

Mae Nodiadau Esboniadol Bil yr Alban yn pwysleisio y bydd hyn yn arwain at lawer o unigolion â statws deuol fel ASA presennol ac ymgeiswyr etholiad ac yn esbonio effeithiau hyn yn ymarferol. Nid yw'r dadansoddiad hwn wedi'i gynnwys ym Memorandwm Esboniadol Llywodraeth Cymru.

Nododd y **memorandwm polisi** a oedd yn cyd-fynd â Bil yr Alban y canlynol:

It is anticipated that the Parliament will vote to go into recess on or around 25 March 2021 (the date previously set for dissolution) and remain in recess unless and until there is a need to meet in emergency session (e.g. to postpone the election). This will allow the pre-election campaign period to begin as normal.

Nid yw'r Memorandwm Esboniadol sy'n cyd-fynd â Bil Llywodraeth Cymru yn cadarnhau a yw'r Senedd yn debygol o gael toriad pan fydd diddymiad wedi'i drefnu dan y trefniadau presennol.

Cyfarfod cyntaf ar ôl yr etholiad

O dan Fil arfaethedig Llywodraeth Cymru, mae'n rhaid i'r Senedd gynnal ei chyfarfod cyntaf cyn pen 21 diwrnod calendr i bôl yr etholiad. Mae hyn yn darparu un diwrnod ychwanegol o'i gymharu â'r trefniadau presennol.

Mae Bil yr Alban yn darparu bod yn rhaid i Lywydd Senedd yr Alban bennu dyddiad y cyfarfod cyntaf cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl y pôl, ar ôl ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol a Bwrdd Rheoli Etholiadol yr Alban.

Pwerau i ohirio'r etholiad

Mae Bil Llywodraeth Cymru a Deddf yr Alban yn gwneud darpariaeth ar gyfer gohirio etholiadau 2021 am hyd at chwe mis. Fodd bynnag, mae'r dulliau ar gyfer gwneud hynny'n wahanol.

Ym Mil Llywodraeth Cymru, y Prif Weinidog sy'n gwneud cais i ohirio'r etholiad.

Ym Mil yr Alban, Llywydd Senedd yr Alban sy'n cynnig gohirio'r etholiad ac mae'n rhaid iddo fod yn fodlon na allai Senedd yr Alban gyfarfod yn ddiogel at ddiben pasio Bil i newid y diwrnod pleidleisio.

Mae Memorandwm Esboniadol Llywodraeth Cymru yn nodi na “fyddai'n briodol i'w gwneud yn ofynnol i'r Llywydd weithredu'r cais o gofio'r pwerau llawer mwy cyfyngedig a'r adnoddau sydd ar gael i'r Llywydd”.

O dan Fil Llywodraeth Cymru, mae'n ofynnol i'r Llywydd nodi'r rheswm dros arfer y pŵer hwn a chaiff ofyn am gyngor gan y Comisiwn Etholiadol. Mae Bil yr Alban yn darparu bod yn rhaidd i'r Llywydd ymgynghori â Gweinidogion yr Alban, y Comisiwn Etholiadol, Bwrdd Rheoli Etholiadol yr Alban a Phrif Swyddog Meddygol yr Alban cyn defnyddio'r pŵer gohirio.

Mae adran 5(7) o Fil Llywodraeth Cymru yn cynnwys darpariaeth benodol bod y Llywydd yn cadw'r pŵer presennol i amrywio dyddiad yr etholiad o fis o dan adran 4 o Ddeddf 2006.

Ar hyn o bryd, mae gan Lywydd Senedd yr Alban bŵer tebyg o dan Ddeddf yr Alban 1998. Fodd bynnag, mae Bil yr Alban yn ei ddatgymhwyso at ddibenion etholiad 2021. Mae'r Nodiadau Esboniadol yn nodi mai'r rheswm dros hyn yw nad ystyrir bod yr uchafswm gohiriad, sef mis, yn cynnig digon o gyfle i newid y diwrnod pleidleisio.

Pwerau gwneud rheoliadau

Mae adran 12 o Fil Llywodraeth Cymru yn rhoi pwerau gwneud rheoliadau i Weinidogion Cymru wneud darpariaethau canlyniadol a throsiannol i roi effaith lawn i'r Bil. Mae Bil yr Alban yn gwneud darpariaeth debyg.

Darpariaethau ychwanegol ym Mil yr Alban nad ydynt ym Mil Cymru

---

Pleidleisio drwy'r post

Mae Bil yr Alban yn newid y dyddiad cau ar gyfer ceisiadau am bleidlais drwy'r post i 21 diwrnod cyn y pŵl. Dywed y Nodiadau Esboniadol mai'r rheswm dros hyn yw caniatáu mwy o amser i brosesu'r hyn y disgwylir y bydd yn nifer fwy o lawer o geisiadau na'r arfer.

Mae Bil yr Alban yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion yr Alban osod adroddiad ar nifer y rhai sy'n pleidleisio drwy'r post cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl 7 Ebrill 2021. Mae'n rhaid i'r adroddiad nodi nifer y bobl sydd wedi'u cofrestru i bleidleisio yn etholiad 2021, nifer y bobl y rhoddwyd pleidlais drwy'r post iddynt a nifer y ceisiadau a gafwyd ond na chawsant eu penderfynu.

Mae Bil yr Alban yn rhoi pwerau i Weinidogion yr Alban wneud rheoliadau sy'n

darparu ar gyfer etholiad sy'n defnyddio pleidleisiau drwy'r post yn unig. Cyn gwneud rheoliadau o'r fath, mae'n rhaid i Weinidogion yr Alban ymgynghori â'r Llywydd, y Comisiwn Etholiadol, Bwrdd Rheoli Etholiadol yr Alban a Phrif Swyddog Meddygol yr Alban.

Nododd y **memorandwm polisi** a oedd yn cyd-fynd â'r Bil fel y'i cyflwynwyd na fwriedir defnyddio'r pŵer hwn os bydd yr etholiad yn mynd rhagddo ar 6 Mai ac y byddai etholiad sy'n defnyddio pleidleisiau drwy'r post yn unig yn golygu bod angen gohiriad o leiaf chwe mis i'r diwrnod pleidleisio.

Diwrnodau pleidleisio ychwanegol

Mae Bil yr Alban yn rhoi pwerau i Weinidogion yr Alban wneud rheoliadau sy'n darparu i'r pŵl gael ei gynnal ar fwy nag un diwrnod os oes angen oherwydd y Coronafeirws. Caiff pwerau Gweinidogion yr Alban o dan y ddarpariaeth hon eu sbarduno pan fydd Bwrdd Rheoli Etholiadol yr Alban yn argymhell y dylid cynnal yr etholiad ar ddiwrnod neu fwy. Mae'r pŵer yn amodol ar ymgynghori â nifer o swyddfeydd a swyddogion.

Mae'r Nodiadau Esboniadol yn nodi mai diben y ddarpariaeth hon yw caniatáu ar gyfer y posibilrwydd y bydd pleidleisio'n bersonol yn cymryd mwy o amser na'r arfer oherwydd posibilrwydd gosod mesurau cadw pellter corfforol.

Wrth gyhoeddi'r cynnig am Fil Llywodraeth Cymru yn y Senedd, dywedodd y Prif Weinidog fod Llywodraeth Cymru yn 'ystyried sefydlu canolfannau pleidleisio cynnar a fyddai'n rhoi 'cyfle i bobl bleidleisio yn ystod y dyddiau cyn yr etholiad'. Er nad yw'r Bil yn cynnwys darpariaeth ar gyfer pleidleisio'n gynnar, mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi'r canlynol:

[...] mae Llywodraeth Cymru wedi parhau i ymgysylltu â'r Comisiwn Etholiadol, Cymdeithas y Gweinyddwyr Etholiadol, Bwrdd Cydlynu Etholiadol Cymru a rhanddeiliaid eraill i ymchwilio i'r posibilrwydd o bleidleisio'n gynnar cyn y pŵl a chynnal trafodaeth â Llywodraeth y DU ynghylch cymhwyso hyn at etholiadau Comisiynwyr Heddlu a Throseddu a gynhelir ar yr un diwrnod ag etholiad y Senedd.